

Sammen gør vi en god skole bedre

Danmark ligger i top i en international undersøgelse af, hvordan skolesystemer, skoler og lærere i hele verden forbereder eleverne på deres fremtidige liv som samfundsborgere.³⁴

Forord

Regeringen har med sit oplæg *Gør en god skole bedre – et fagligt løft af folkeskolen* lagt ramme og retning for den politiske vision med folkeskolen. Målsætningerne og det beskrevne brede værdifællesskab om folkeskolens videre udvikling, kan Danmarks Lærerforening tilslutte sig.

Lærerne har på møder i faglig klub på skolerne drøftet regeringens oplæg og udfordringerne for folkeskolen. Ligesom foreningens hovedstyrelse og kongres med interesse har studeret og drøftet oplægget.

Der er ingen lette veje til at opfylde regeringens målsætninger, men den viden vi har fra den pædagogiske forskning, kan hjælpe os på vej. En reform må nødvendigvis bygge på den viden, vi har fra forskningen og praksis. I modsat fald skyder vi i blinde og risikerer at bruge mange menneskelige og økonomiske resurser forgæves.

Med dette oplæg ønsker Danmarks Lærerforening at komme med vores bud på, hvordan vi ved en kombination af de rette rammer og en forpligtende indsats i fællesskab vil kunne komme langt med at skabe en ny start for en ambitiøs folkeskole. Vi kommer ikke med

færdige løsninger, men vi håber, at oplægget kan bidrage til en konstruktiv debat om reformen på såvel Christiansborg som på landets skoler og i den brede offentlighed.

Det er blevet nævnt, at alle parter skal bidrage, hvis en reform af folkeskolen skal blive til virkelighed. Som det fremgår af dette oplæg, så er vi lærere, ledere og børnehaveklasseledere parate til at yde vores bidrag. Vi håber, at de øvrige parter om folkeskolen også er parate til at yde deres.

Lad os tage ved lære af de gode erfaringer fra fx Ontario, hvor en stor reform blev til virkelighed, da regeringen, arbejdsgiverne, lærerne og deres faglige organisation med afsæt i den pædagogiske forskning og i gensidig respekt trak i samme retning.

Lad os sammen gøre en god skole bedre.

Anders Bondo Christensen
Januar 2013

Fælles mål og værdier

Danmark har en god folkeskole, men vi skal altid stræbe efter at gøre det bedre. De fleste elever forlader skolen som livsduelige mennesker, der får en ungdomsuddannelse og job på arbejdsmarkedet. Men desværre er der også elever, som burde have fået mere ud af deres skolegang. Vi skal ikke i folkeskolen stille os tilfreds, så længe vi ikke har brudt den negative sociale uddannelsesarv - og vi skal aldrig billige, at der er elever, som forlader folkeskolen med en oplevelse af, at de ikke dur.

Folkeskolen er kraftigt udfordret på inklusionsopgaven, hvor rammer og planer i mange kommuner stadig ikke er på plads. Skolen kan ikke løse alle problemer, der fx skyldes socio-økonomiske og hjemlige forhold, men skolen skal stræbe mod, at alle børn møder udfordringer og får den rette undervisning.

Den danske folkeskole har tidligere vist, at den kan rykke og skabe tydelige forandringer i elevernes resultater, når det er nødvendigt. Det kom som et chok for den samlede skoleverden, da undersøgelser viste, at de yngste danske elever læste dårligere end deres nordiske

kammerater, og eleverne på mellemtrinnet var placeret i bunden på niveau med Trinidad-Tobago. I dag klarer eleverne på de samme klassetrin sig helt i top, når det gælder såvel læsekompetencer, som kompetencer inden for matematik og naturfag¹. Det må give anledning til stor anerkendelse, at folkeskolen trods de seneste års massive kommunale besparelser har leveret en kvalificeret undervisning, der har givet disse markante resultater.

Folkeskolen skal fortsat udvikle sig, så den til stadighed kan sikre, at eleverne bliver klædt på til fremtidens udfordringer. En fremtid i en globaliseret verden, hvor internationalt samkvem, arbejdsdeling og konkurrence er grundvilkår. De lande, der klarer sig godt i en globaliseret verden, er dem, der formår at kvalificere alle elever, så de kan bruge deres viden og færdigheder i en nytænkende, kreativ og innovativ sammenhæng. Derfor skal folkeskolen skabe motivation hos eleverne for livslang læring.

Den danske folkeskole har vist, at der ikke er nogen modsætning mellem faglighed og

kreativitet. Tværtimod er en høj faglighed grundlaget for at kunne tænke kreativt. Kreativitet er en del af fagligheden. Her har vi igen og igen fået bekræftet, at de danske elever har en særlig styrke. Danske elever er selvstændige, kreative, kritiske, kan samarbejde og tage ansvar. De styrker skal vi fastholde og udvikle, hvis den kommende generation skal møde fremtidens udfordringer.

Danmarks Lærerforening hilser det derfor velkommen, at regeringen har fremlagt en reform, hvor målsætningen er, at de børn, som går i folkeskolen, skal lære så meget de kan, og at den sociale arv ikke skal være en hindring for læring og personlig udfoldelse. Det skal derfor være en reform, som har fokus på professionel viden og praksis.

Styrker i den danske folkeskole ³⁴

- Danske elever ligger i den internationale top, når det gælder kompetencer indenfor læsning, matematik og naturfag
- Danske elever er gode til at forstå og deltage i demokratiske processer
- Både elever og lærere oplever en god debatkultur og et godt socialt klima på skolen. I en international undersøgelse ligger Danmark i top, når det gælder klassens debatklima
- Forældre har grundlæggende stor tillid til lærere
- Lærerne hører til blandt de mest troværdige faggrupper
- Rammerne om lærernes arbejdstid styrker fokus på undervisningens kvalitet

Tre strategiske mål, der kan give retning for hele folkeskolen

Regeringen har fremlagt tre strategiske mål for folkeskolens udvikling.

1. *Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan.*
2. *Folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund i forhold til faglige resultater.*
3. *Tilliden til og trivslen i folkeskolen skal styrkes, blandt andet gennem respekt for professionel viden og praksis.*

Det er tre gode strategiske mål. Danmarks Lærerforening foreslår, at målene bliver styrende for folkeskolen på alle niveauer. Som beskrevet i grundlaget for *Ny Nordisk Skole*, er målene beskrevet som pejlemærker², men de skal konkretiseres og gøres operationelle på alle niveauer.

På politisk niveau betyder det, at alle forslag, der bliver drøftet, skal udsættes for en simpel lakmusprøve: Hvad er det forskningsmæssige belæg for, at forslaget vil fremme de tre mål? Hvis der ikke er et solidt vidensgrundlag om et forslags effekt, bør denne viden skaffes, inden

forslaget omsættes til et rammevilkår for hele folkeskolen. Folkeskolens udvikling skal bygge på solid viden og ikke på tilfældige ideer og fornemmelser.

Danmarks Lærerforening foreslår, at parterne på nationalt niveau indgår aftale om nogle fælles målbare mål for folkeskolen. Det kan fx være om elevernes læsekompetence i 9. klasse eller for inklusionsindsatsen. Målene skal følges op af en fælles indsats, der understøtter skolernes mulighed for at fremme målene. Regeringens forslag om læringskonsulenter kan være et væsentligt bidrag til dette.

På den enkelte skole må man gennem dialog mellem medarbejdere, ledelse og skolebestyrelse omsætte de overordnede strategiske mål til operationelle målbare mål, der giver mening for skolen. Målene skal således afspejle skolens elevsammensætning og skolens lokale forhold. Når målene er klar, må skolen i dialog med den kommunale forvaltning aftale, hvordan der kan måles på målene, så graden af målopfyldelse er grundlaget for en fælles vurdering af skolens kvalitet. Kommune og skole aftaler, hvad der skal måles efter. Det er skolen, der beslutter, hvordan man vil indfri målene.

I sin omsætning af målene må skolerne fokusere på skolens samlede faglige og pædagogiske ansvar, som bl.a. omfatter, hvordan eleverne lærer, og hvordan undervisningen påvirker deres resultater. Det er vigtigt, at kommunalbestyrelsen kan tilslutte sig de mål, den enkelte skole sætter. Og det er vigtigt, at skolens lærere og ledelse deltager aktivt i målsætning, dokumentation og evaluering. Dette samspil mellem praktikere og politikere skaber et godt afsæt for folkeskolens udvikling³.

På tilsvarende vis bør den enkelte kommunalbestyrelse med afsæt i de beskrevne mål fra kommunens skoler beskrive målsætninger for det kommunale skolevæsen. Den enkelte kommune skal indgå aftale med staten om, hvilke parametre der skal lægges til grund for en vurdering af, hvordan kommunen fremmer kvaliteten i forhold til de tre strategiske mål for folkeskolens udvikling.

På den måde mener Danmarks Lærerforening, at de af regeringen fremsatte mål kan blive et reelt styringsredskab, som kan sikre, at folkeskolens udvikling ikke kommer ud af kurs som følge af ukoordinerede dagsordener centralt og lokalt.

Folkeskolens hovedudfordringer³⁵

- Den negative sociale uddannelsesarv bliver ikke brudt i det ønskede omfang
- Der er elever, der forlader folkeskolen uden tilstrækkelige læse- og matematikfærdigheder
- Manglende kommunal indsats i forhold til inklusionsopgaven
- Undersøgelser peger på, at lærerne er ikke tilstrækkelig systematiske i at sætte mål for undervisningen og give løbende feedback til eleverne
- Mange lærere har svært ved at yde en differentieret undervisning
- At 15 pct. af eleverne oplever lav livstilfredshed
- En stigende gruppe forældre fravælger folkeskolen

Fokus på et fagligt løft

Regeringen sætter i *Gør en god skole bedre – fagligt løft af folkeskolen* fokus på:

1. En sammenhængende aktiv skoledag med flere og bedre timer til undervisning og aktiviteter
2. Styrket efteruddannelse og anvendelse af viden om god undervisning
3. Klare mål og lokal frihed.

Danmarks Lærerforening foreslår en sammenhængende og aktiv skoledag med en forøgelse af elevernes undervisningstid, der giver tid til aktivitet og fordybelse. Ligesom vi med dette oplæg vil lægge op til en drøftelse af en reel forøgelse af lærernes efteruddannelse, hvor alle parter bidrager.

Med manifestet fra børne- og undervisningsministerens projekt *Ny Nordisk Skole* er der skabt en god ramme for lokal skoleudvikling, der er båret af klare mål og frihed på skolerne. Folkeskolens udvikling skabes af stadigt dygtigere professionelle, der tager ansvar for valg af metoder og arbejder systematisk undersøgende i samarbejde med andre professionelle⁴.

For at fremme regeringens mål foreslår Danmarks Lærerforening et samarbejde om reformen, hvor alle bidrager. I dette oplæg vil vi derfor uddybe forslag om:

- Kvalificeret undervisning i en sammenhængende og afvekslende undervisningsdag med tydelige mål for elevernes læring
- En styrket inklusion med kvalificeret undervisning til alle
- Tværprofessionel indsats for at bryde den negative sociale arv
- En åben skole, hvor eleverne inddrages og bliver, fordi de har lyst
- Trepartssamarbejde om styrket efteruddannelse

Danmarks Lærerforening foreslår

- Gennem sammenhængende undervisning øges elevernes undervisningstid markant
- Lærerne underviser fem sammenhængende klokketimer pr. dag (25/uge)
- Kommuner, stat og lærerne bidrager alle til massiv styrkelse af lærernes efteruddannelse
- Ministerens manifest om Ny Nordisk Skole gøres til ramme for lokal frihed

**Regeringens tre klare mål
for folkeskolens udvikling**
skal på den enkelte skole
omsættes til målbare
kvalitetsmål

Mere og sammenhængende undervisning

Danmarks Lærerforening bakker helt op om regeringens ønske om en mere sammenhængende skole- og undervisningsdag for eleverne med mulighed for fordybelse og mulighed for at inddrage praktiske elementer i undervisningen. Derfor foreslår Danmarks Lærerforening, at der gøres op med en traditionel lektionsopdelt skole, hvor elevernes undervisning brydes op af på forhånd fastlagte frikvarterer. Et skift mellem aktivitets- og undervisningstimer må ligeledes ikke føre til nye brud på en sammenhængende undervisningsdag.

Danmarks Lærerforening foreslår, at undervisningens organisering for alvor nytænkes, så der skabes reel mulighed for fordybelse og bedre rammer for at inddrage praktiske aktiviteter i elevernes læring. Der skabes mulighed for, at elevernes undervisning kan organiseres i et sammenhængende forløb uden den traditionelle lektionsopdeling og faste frikvarterer. I et sammenhængende forløb placeres elevernes pauser, når det falder naturligt i forhold til undervisningen.

Regeringen har foreslået, at det eksisterende vejledende timetal sættes nogle timer op - og gøres til et nyt minimumstimetal for eleverne. Danmarks Lærerforening foreslår, at vi går skridtet videre.

Den samlede undervisningsuge vil for

eleverne i 6. klasse i den traditionelle lektionsopdelte undervisning være på 22 timer og 45 minutter efter regeringens forslag. Hvis vi får en sammenhængende undervisningsdag, vil den udvidede undervisningstid, der er til rådighed for eleverne, være på ca. 28 timer og 30 minutter om ugen. Den udvidede undervisningstid skal skabe bedre rum og mulighed for en afveksling i undervisningsaktiviteterne efter elevernes behov.

Det forudsætter, at lærerne underviser fem sammenhængende klokketimer pr. dag (femogtyve pr. uge). I lærerteamet struktureres undervisningen omkring de enkelte klasser eller årgange, skiftende periode for periode med afsæt i elevernes udvidede undervisningstimetal og de beskrevne mål for fagene. I nogle perioder kan skoledagen således være organiseret efter fagrækken, eller man kan vælge at fordybe sig hele eller halve dage i et enkelt fag. I andre perioder kan undervisningen være organiseret på tværs af fagene i meningsfulde temaer, hvor bl.a. elevernes interesser inddrages. Lærerne kan i øget omfang tilrettelægge undervisningen med udgangspunkt i elevernes behov, så eleverne er bedst muligt motiverede og dermed lærer mest muligt.

Som det fremgår af bilag A, er mange skoler allerede gået et langt stykke af vejen mod

Billedkunst og dansk for Emil 2.c

Mandag

Emil går i 2.c. Dagen starter med den ugentlige klasseplanlægning, hvor Emils klasselærer gennemgår ugen, så alle er klar over, hvilke mål klassen og de selv skal arbejde med i den kommende uge.

I denne uge arbejder 2. årgang i dansk og billedkunst med et emne om kunstneren Henry Heerup. Målet for forløbet er hentet fra Fælles Mål for billedkunst²⁶. Ud over de faglige mål for det overordnede emne, som er fælles for hele klassen, har eleverne nogle personlige og faglige mål, som de har aftalt med læreren. I denne periode har de i dansk specielt fokus på læsning, og på at alle elever forbedrer deres læseforståelse og læsehastighed, så Emils læsemål er, at han skal forbedre sin læsehastighed, derfor har han aftalt med dansklæreren, at han skal læse min. en bog om ugen i en sværhedsgrad, der passer til hans niveau²⁷.

Det meste af mandagen går med, at billedkunstlæreren viser klassen digitale billeder af Heerups værker, mens klassen snakker om kunstnerens valg af farver, motiver og materialer. De lærer om farvelære og symboler, og snakker ud fra billedtitlerne om, hvad Heerup vil sige med billederne.

Emil arbejder i gruppe med 3 andre drenge med et billede af Heerup. Ud fra billedet skriver de en lille historie, der har figuren på billedet som hovedperson. De skiftes til at læse deres historier op for hinanden.

Efterhånden kniber det for Emil at koncentrere sig, så han er glad for, at klassen har idræt sidst på dagen tre dage om ugen.

Tirsdag

I dag skal 2.c arbejde med at fremstille deres egne "Heerup-skulpturer". Med udgangspunkt i en stor bunke "skrald" - papkasser, gammelt legetøj, forskellige plastik- og metaldimser - arbejder eleverne i flere timer med vha. limpistol og malertape at fremstille skulpturer. Der er fuldt tryk på det praktiske arbejde, så det er godt, at der er to voksne i klassen hele dagen i dag.

Det er meningen, at skulpturerne til sidst skal præsenteres på en udstilling på skolebiblioteket, så da Emils skulptur er færdig, tager han et billede af den med det digitale kamera og sætter sig ved computeren i skolebiblioteket og skriver en lille tekst, der præsenterer skulpturen. Han får hjælp af skolebibliotekaren, da han vil sætte sit foto ind i teksten og tekstprogrammet driller ham.

Efter frokost besøger klassen skolebiblioteket en halv time. Skolebibliotekaren hjælper ham med at finde en helt ny serie, som han glæder sig til at begynde på.

Efter skoletid har Emil aftalt med sine to bedste venner at de går over i læsecafeen. Læsecafeen er navnet på 2. årgangs lektiecafé, for i denne periode er der fokus på, at alle elever skal forbedre læseforståelse og læsehastighed. For at opnå både klassens og de enkelte elevers læsemål, skal alle elever i denne periode læse ½ time pr. dag efter skoletid.

denne form for organisering. Foreningens forslag om generelt at nytænke undervisningstiden uden faste pauser vil skabe en effektivisering, der kommer alle landets elever til gode.

God undervisning kræver ledelse og samarbejde

Ledelse og lærerteam skal mødes regelmæssigt og drøfte målopfyldelsen for klassens læring og udfordringen for enkeltelever og elevgrupper. Ledelsen sparring med lærerne kvalificeres ved, at ledelsen med jævne mellemrum observerer og deltager i undervisningen. En synlig, involverende og støttende ledelse, der interesserer sig for undervisningen og målene for elevernes læring, har betydning for elevernes udbytte af undervisningen. Forskningen viser, at ledelsens involvering især har betydning for resultaterne hos elever med lav socioøkonomisk baggrund⁵.

Lærerteamet har det daglige råderum og ansvar for elevernes undervisning, men ved deltagelse i teammøder og i undervisningen – samt ved fokuserede observationer i undervisningen – får ledelsen et afsæt til at drøfte undervisningen, herunder hvordan de væsentlige lærerkompetencer for elevernes udbytte af undervisningen kommer i spil (fagdidaktiske kompetencer, klasserumsledelse og relationskompetence), og ledelsen får et afsæt til at sikre støtte og opbakning, når det er nødvendigt.

Skolelederen beslutter også, om lærerne skal varetage biblioteksfunktion, vejledning mv. som en del af undervisningen. Med mindre andet aftales har alle lærere ligeledes et antal aktivitetstimer i relation til undervisningen. Timerne bruges som udgangspunkt til aktiviteter med egne elever. Det kan være i form af lektiecafe, elevsamtaler, udflugter, lejrskoler, bevægelse mv. Ligesom aktivitetstimer, jf. regeringens reformudspil, kan benyttes til to-lærer-ordninger ved, at lærerne deltager i hinandens undervisning og dermed styrker inklusionen.

I Danmarks Lærerforenings forslag arbejder og samarbejder lærerne på skolen. Ledere og medarbejdere aftaler tilstedeværelse med afsæt i gensidig fleksibilitet, skolens faciliteter mv.

Ved at skabe sammenhæng i lærernes undervisning fremmes regeringens ønske om mere glidende overgange og sammenhænge i elevernes skoledag, hvor lærerne med faglig kunnen og engagement er omdrejningspunktet for at skabe denne sammenhæng. Lærerne sørger for, at undervisningen er afvekslende, så der skiftes mellem stillesiddende aktiviteter, bevægelse og forskellige organisationsformer i klasse og på hold. Dagen kan fx organiseres, så eleverne går i kantinen og spiser på skift, mens de øvrige elever har koncentreret holdunder-

Natur/teknik med Frida 5.b

I denne uge arbejder Fridas årgang videre med et to-ugers forløb om emnet vand. Undervisningens mål er primært beskrevet ud fra trinmålet for faget natur/teknik, men eleverne arbejder også med emnet i fagene dansk og billedkunst³⁰.

Mandag

Dagen starter med den ugentlige klasseplanlægning, hvor Fridas klasselærer gennemgår ugen sammen med eleverne i 5.b, så alle er klar over, hvilke mål klassen og de selv skal arbejde med i den kommende uge. Ud over de faglige mål for det overordnede emne vand³¹, som er fælles for hele klassen, har eleverne nogle læringsmål, som de har aftalt med læreren.

Resten af dagen arbejder Frida og 5.b i klassen med emnet spildevand. Natur/teknik-læreren gennemgår med udgangspunkt i lærebogen noget teori om vandrensning. Klassen arbejder derefter i små grupper i to timer med nogle små vandrensningsforsøg, som de skriver en forsøgsglog om. Læreren hjælper Frida med at stille sin forsøgsglog logisk op, for det er et mål, hun har aftalt med sin lærer, at hun skal have særligt fokus på.

Sidst på dagen arbejder Fridas gruppe videre på det storyboard, de er i gang med og udarbejder nogle grafer, der viser udviklingen i vandforbruget og som skal indgå i deres film.

Tirsdag starter dagen med den ugentlige morgenmotion, hvor Frida først varmer op sammen med idrætslærerne og resten af eleverne på 5. og 6. årgang. Efterfølgende løber de 5 km i den nærliggende skov. Tilbage på skolen registrerer alle elever deres tid og puls, som føres ind i en database. 5. og 6. årgang er ved at udarbejde sammen med årgangens idrætslærere. Frida er lidt stolt af endelig at have nået sit personlige mål om at løbe de 5 km på under 28 min!

Onsdag er klassen på ekskursion til det lokale vandrensningsanlæg. De bliver vist rundt og får en masse at vide om rensning af spildevand og får mulighed for at stille de spørgsmål, de har forberedt i klassen. Forskellige elevgrupper har forskellige opgaver, som er planlagt i klassen. Fridas gruppe har medbragt skolens videokamera og optager små filmklip, der viser forskellige trin i vandrensningsprocessen.

Torsdag er afsat til at 5.b skal arbejde med at formidle den viden om de faglige problemfelter, som de har fået om vand i undervisningsforløbet. Fridas gruppe arbejder med at fremstille en lille film. De skiftes til at skrive speak og optræde i rolle som interviewer og "ekspert" på filmen. De er efterhånden gode til at producere film, for de har haft et forløb i billedkunst, hvor de har arbejdet med at lave storyboard.

Det er planlagt, at hele 5. årgang skal hold en reception for forældrene om fredagen, hvor de små film får premiere og eleverne fortæller om, hvad de har lært i emnearbejdet med vand.

visning eller målsamtaler med deres lærere.

Aktivitetstimerne kan jf. regeringens reformudspil benyttes til to-lærer-ordninger ved, at lærerne deltager i hinandens undervisning og dermed styrker inklusionen. Danmarks Lærerforening finder det fornuftigt at gå den vej. Det er væsentligt, at den enkelte skole kan fastlægge eventuelle aktivitetstimer fleksibelt i relation til undervisningen, så aktiviteterne målrettet understøtter elevernes indlæring.

Skal hensigten med regeringens oplæg opfyldes, kræver det, at relationsarbejde, alsidig udvikling og fysisk udfoldelse bringes ind i en sammenhængende undervisning – og ikke er påklippede sideaktiviteter. Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning beskriver i sit store review om, hvad der gør *Den gode skole*, betydningen af at skabe en skolekultur, hvor der er høje forventninger, højt engagement og eleverne er bevidste om målet for undervisningen⁶.

Kontakt og interaktion mellem lærere og elever er den allervigtigste faktor for vellykket undervisning, målt på elevernes præstationer⁷.

Fagligt løft i dansk og matematik

Danmarks Lærerforening deler regeringens ambition om at fortsætte den markante styrkelse af elevernes læse- og matematikkompe-

tencer. De gode resultater, som de danske elever i 4. klasse har præsteret i læsning, matematik og naturfag, må ikke blive en sovepude⁸. Det er derfor positivt, at næsten halvdelen af skolerne i landets kommuner er – med afsæt i Danmarks Lærerforenings projekt *Vi læser for livet* – fokuseret på at skabe kvalitetsfremgang i elevernes læseundervisning gennem en satsning på læsning og skrivning i alle fag. 97 pct. af de skoleledere, læsevejledere og tillidsrepræsentanter, der er blevet præsenteret for projektet, finder, at det i nogen eller høj grad giver dem lyst og inspiration til at iværksætte tiltag på deres skole⁹.

Ideen med at etablere en målrettet indsats, hvor der er fokus på, hvordan eksisterende uddannelsesforskning og praktikernes viden i en fælles forpligtende proces skaber resultater. Der er derfor god grund til at udbrede formen til

Danmarks Lærerforening foreslår:

- at der etableres et forpligtende samarbejde mellem forskere, politikere og lærerne, som kan etablere en målrettet indsats på områder, der bliver prioriteret som afgørende for folkeskolens udvikling.

andre områder, hvor der er behov for en systematisk indsats – og til at forpligte de kommuner, der ikke har taget udfordringen op, til at deltage.

Som beskrevet, så foreslår Danmarks Lærerforening, at der på nationalt niveau sættes konkrete mål for disse indsatser. Det vil styrke tilliden til folkeskolen, hvis parterne i fællesskab kan sætte ambitiøse mål for elevernes læring mv. – og i fællesskab dokumenterer, at målene bliver indfriet.

De kommende læringskonsulenter bør bestå af dygtige lærere og ledere, der er udlånt fra deres kommuner til at implementere en central aftalt indsats på et prioriteret område for folkeskolens udvikling. Det betyder også, at korpset ikke kan være stationært, men at korpsets kompetencer skal matche de mål, som parterne er enige om at fokusere på i den pågældende periode.

Børne- og Undervisningsministeren har med inspiration fra Danmarks Lærerforenings *Vi læser for livet* inviteret en ekspertgruppe til et lignende tiltag inden for anvendt matematik. Matematik er folkeskolens næststørste fag og dermed et helt centralt fag, som involverer alle folkeskoleelever og en stor gruppe af skolens lærere. Matematik har dermed også status som et almindende fag, og at eleverne forlader skolen med relevante matematiske kompetencer er centralt for, at de kan begå sig som

medborgere i samfundet og på arbejdspladsen.

Det væsentlige for matematikprojektets succes bliver, at vi i lighed med *Vi læser for livet* bliver i stand til at sætte en målrettet indsats i gang, der giver mening for de udfordringer, som lærerne har på området. Det kræver ledelsesmæssig opbakning på alle niveauer og ejerskab til projektet hos de involverede lærere.

IT og digitalisering

Et af de områder, hvor der er behov for en struktureret indsats, er brugen af digitale læremidler. Der har de seneste år været stort fokus på indkøb af elektroniske tavler, bærbare pc'ere, iPads mv. samt på de generelle it-færdigheder i undervisningen. Nu er tiden kommet til at rette opmærksomheden og resurserne mod skolens fag og brugen af it i fagene. Inddragelse af it er ikke et mål i sig selv. Det centrale er, hvordan digitale læringsmidler kan medvirke til at styrke undervisningen. Der skal altså fokus på målene for undervisningen, ikke alene på midlerne. Der er behov for at få udviklet en it-didaktik for de enkelte fag, hvis it skal bidrage til bedre læring for eleverne. En kvalificeret brug af it kan skabe en højnelse af kvaliteten i undervisningen.

Dansk og matematik med Aydin 9.a

Aydin går i 9. klasse. I denne uge har Aydins klasse i dansk og samfundsfag et forløb hvor de producerer en elektronisk avis. Ugen starter med at dansklæreren gennemgår ugens arbejde og de faglige mål for forløbet. Målet for undervisningen i dansk er at "beherske skriftsproget i forskellige genrer" og "skrive struktureret og med bevidst valg i en form, der passer til genre og kommunikation"³².

Derfor gennemgår dansklæreren kendetegnene for genren avisartikel, og klassen arbejder med at læse artikler fra forskellige aviser for at sammenligne sprog og indhold. Aydin er medlem af avisens sportsredaktion, og efter frokost cykler han sammen med sin gruppe ud til klubhuset, hvor de har en aftale om at interviewe nogle frivillige instruktører om deres engagement som trænere.

Tilbage på skolen skal han skrive artiklen om interviewet. Det er ikke helt let, og Aydin ved fra den målsamtale han har haft med sin lærer, at han skal arbejde systematisk med at blive bedre til skriftlig dansk. Læreren hjælper ham med at strukturere teksten, og de snakker om genrekendetegnene. Han bruger den elektroniske ordbog på computeren flittigt. Han er ikke færdig med sin tekst, da undervisningens slutter, så han er glad for at skolens lektiecafe har åbent i dag. Om mandagen er det heldigvis hans dansklærer, der er i lektiecafeen.

Om eftermiddagen er der åben skole, hvor eleverne fra 8. og 9. årgang kan vælge sig ind på forskellige valghold. Aydin er selv rigtig god til taekwondo, så han er blevet tilknyttet taekwondo-holdet som "hjelpe-træner", og hjælper læreren med at instruere de andre elever. Han kunne også have valgt filosofi, hverdagsfransk, fysik for viderekomne, mediekundskab eller drama.

Dagen efter har klassen matematik på skemaet, og de arbejder med et forløb om statistik³³. Målet er at eleverne skal "tilrettelægge og gennemføre enkle statistiske undersøgelser", og forløbet er planlagt, så de indgår i arbejdet med at skrive avis. Eleverne er i små grupper ved at forberede spørgeskemaundersøgelser om skoleelevers idrætsvaner. I Aydins gruppe arbejder de med et spørgeskema til 5. og 8. classes eleverne på skolen, der skal undersøge, hvor mange elever der går til idræt efter skole. Aydin har brug for hjælp til at formulere spørgeskemaet, så det bliver både sprogligt og fagligt helt korrekt, så han er glad for, at det er i dag, at der er to lærere i timen. Den ene lærer har dansk som andetsprog og har særligt fokus på, at Aydin og de andre tosprogede elever får hjælp til at arbejde med det svære fagsprog i statistikemnet.

Sidst på dagen har skolen besøg af UU vejlederen, og Aydin har en samtale med ham sammen med sin klasselærer. De snakker om, at Aydin gerne vil være automekaniker, og om hvad der kræves for at tage denne uddannelse. De taler som sidst bl.a. om, hvor vigtigt det er at Aydin arbejder med at blive bedre til dansk og matematik. Selv om Aydin gerne vil direkte på erhvervsskole efter 9. klasse, snakker de om, at det nok er en god ide, at gå i 10. klasse, så han får et år mere til at arbejde med at blive sikker i det danske sprog.

Inklusion - en folkeskole med plads til alle

Ved en nytænkning af organiseringen af undervisningen er det nødvendigt også at indtænke skolernes opgave med at løse inklusionsopgaven. Alle elever - uanset alder - skal sikres en skoledag, hvor de lærer så meget som muligt og trives.

Det er helt afgørende for opbakningen til folkeskolen, at inklusionsindsatsen bliver vellykket. Alle elever skal trives i skolen, og skal have såvel et fagligt som et socialt og personligt udbytte af undervisningen. Og alle elever skal være aktive deltagere i fællesskabet, før vi kan sige, at inklusionsindsatsen er vellykket. Mislykket inklusion er til stor skade for den enkelte elev, men det vil også være årsag til, at et stigende antal forældre vil vende folkeskolen ryggen. Og regeringens målsætning om at styrke tilliden til folkeskolen vil slå fejl.

Målet med en vellykket inklusion i skolen er et højere fagligt udbytte for alle elever. Forældrene og de ca. 49.000 elever, der efter den seneste lovændring på området nu ikke længere er "specialelever", har krav på tryghed og sikkerhed for, at de får den nødvendige støtte, så deres undervisning bliver kvalificeret. Og resten af eleverne i folkeskolen og deres forældre har krav på, at den øgede inklusion ikke sker på bekostning af kvaliteten af undervisningen i normalklassen.

Der er ingen lette veje til at gøre skolen mere inkluderende, men der er en viden, som kan hjælpe på vej.

Regeringen har indgået en aftale med landets kommuner om, at flere elever skal inkluderes i den almindelige undervisning. For at løse denne udfordring er der iværksat en række initiativer til at støtte kommunerne i omstillingen, men vi kan i dag konstatere, at der er behov for et kvalitetsmæssigt løft af indsatsen i mange kommuner.

En del kommuner er godt i gang med indsatsen, men undersøgelser viser, at i mange kommuner er der behov for at kvalificere indsatsen. Omstillingen forventes årligt at kunne frigive 1,4 milliarder på kommunernes budgetter¹⁰.

Undersøgelser viser, at det er helt nødvendigt i højere grad at sikre, at disse resurser følger med over i den almindelige undervisning¹¹. En styrkelse af den almindelige undervisning er en forudsætning for, at skolerne kan løfte opgaven.

Elever og forældre har krav på, at den øgede inklusion ikke sker på bekostning af kvaliteten af undervisningen i de almindelige klasser. Det kræver, at kommunerne i samarbejde med skolelederne og medarbejderne har formuleret strategi og handleplaner for inklusionsprocessen og tydeligt klarlægger, hvordan de resurser, der hidtil har været brugt på specialundervisningen, nu kommer de inkluderede elever og deres klassekammerater til gode.

Erfaringerne fra skolestartsforsøgene viser, at en al for omskiftelig skoledag vil udfordre de elever, der har behov for faste rammer. Det bør medtænkes ved tilrettelæggelsen af skoledagen.

Vi har i dag en viden om, hvilke inklusions tiltag, der har en positiv effekt for alle elever¹². Resurserne bør sættes ind for at understøtte disse tiltag. Det handler om, at den enkelte kommune og skole skal råde over personale med forskellige kompetencer til at udvikle og understøtte inkluderende læringsmiljøer. Forskningen viser, at det drejer sig primært om:

- *fagligt kvalificerede resursepersoner, der kan rådgive og vejlede lærerne og indgå i undervisningsforløb, når det er nødvendigt,*
- *generel kompetenceudvikling af lærerne, og*

- *to-lærer-ordninger med fagligt kvalificerede lærere.*

Hver skole skal derfor have et støttecenter med tilknyttede resursepersoner, bl.a. specialundervisningslærere, herunder AKT-lærere, læsevejleder, tale-/hørelærer samt psykolog. De skal udgøre et team, der har mulighed for med kort frist at træde til med rådgivning og vejledning af kollegaerne og ledelsen, udarbejde handleplaner, og som kan indgå i undervisningen i klassen. Centret skal have et tæt samarbejde med Pædagogisk Psykologisk Rådgivning og specialinstitutioner.

Vi ved, at lærernes kompetencer er afgørende for, at eleverne får udbytte af undervisningen. Lærerne efterspørger faglig kompetenceudvikling inden for det specialpædagogiske område¹³. Lærerne i den almindelige undervisning oplever, at de ikke har de nødvendige kompetencer til at hjælpe elever med særlige behov. Baggrunden for denne efterspørgsel er bl.a., at specialpædagogiske problemstillinger i perioden 1983 – 2007 ikke har indgået i læreruddannelsen med tilstrækkelig vægt. Det er derfor nødvendigt, at der bliver igangsat kompetenceudvikling af lærerne. Høj faglighed inden for de fag, lærerne underviser i, kombineret med generel viden om specialpædagogik giver mulighed for en øget undervisningsdifferentiering.

Fra forskningen ved vi, at der hvor inklusion i den almene undervisning er til gavn for både elever med særlige behov og almenelever, er der sat ind med to-lærer-ordninger¹⁴. Det er helt afgørende, at de to voksne har undervisningsmæssig kompetence, at den ene af lærerne har specialpædagogisk indsigt, og at begge har ansvaret for hele klassens undervisning.

De skal sammen planlægge og tilrettelægge

undervisningen, og sammen med eleverne sætte læringsmål for undervisningen, og efterfølgende evaluere denne. Deres fælles fokus er klassen, men i tilrettelæggelsen af undervisningen og i valg af undervisningsmateriale bliver der taget højde for de enkelte elevers individuelle behov. Lærerne udnytter den fleksibilitet, det giver i tilrettelæggelsen af undervisningen, at de er to til at undervise. Det giver mulighed for at holde i forhold til, hvad eleverne – såvel inkluderede som de øvrige – har brug for og er motiverede til.

I drøftelserne om øget inklusion har mange peget på, at undervisningsassistenter eller lignende kunne være med til at understøtte denne. Men den seneste forskning viser, at hvis en sådan ordning skal have effekt, så skal undervisningsassistenten have undervisningsmæssig kompetence. Ellers har det ikke den ønskede effekt, at der er to voksne i klassen¹⁵.

Danmarks Lærerforening foreslår et kvalitetsløft af inklusionsindsatsen, hvor fokus rettes mod

- Sikring af, at resurserne fra specialundervisningen følger med over i den almindelige undervisning
- Alle skoler har fagligt kvalificerede resursepersoner, der kan rådgive og vejlede lærerne og indgå i undervisningsforløb, når det er nødvendigt
- Generel kompetenceudvikling af lærerne
- To-lærer-ordninger, fagligt kvalificeret støtte til klasser med inkluderede elever

At mindske betydningen af elevernes sociale baggrund

Regeringen har fokus på, at folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund i forhold til faglige resultater. Det hænger godt sammen med målsætningen om, at 95 pct. af en ungdomsårgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse. Regeringens vision er også, at udbyttet af undervisningen ikke skal afhænge af, hvor man bor, eller hvem der er ens forældre. Børn af forældre med få års uddannelse klarer sig væsentligt dårligere end børn af forældre, der har en videregående uddannelse.

Danmarks Lærereforening deler regeringens ambition om at mindske betydningen af elevernes sociale baggrund. Alle børn og unge skal mødes med ambitioner og udfordringer og have den rette støtte, så de opnår maksimalt udbytte af undervisningen såvel fagligt og personligt som socialt.

Behov for en fælles indsats

Vi skal blive bedre til at nedbryde konsekvenserne af den sociale arv. For få elever ikke-uddannelsesvante miljøer får en uddannelse, og for mange elever forlader skolen med for ringe kundskaber. Det er en kendsgerning, at det at have succes i skolegangen, er det bedste middel til at bryde en negativ social arv, skabe trivsel og sikre gennemførelse af en uddannelse. Men trods denne viden, er det ikke lykkedes at inddrage skolegang og undervisning tydeligt som et element i det sociale arbejde.

Gennem mange år er der argumenteret

for tidlig indsats og for samarbejde på mange måder på institutionsniveau og tværsektorielt i kommunen og regionen. Mange rapporter anbefaler en tidlig og en tværfaglig indsats i arbejdet med børn, der ikke trives, udsættes for mobning, overgreb eller andre svigt¹⁷.

Styrkelse af det tværprofessionelle samarbejde

For at mindske betydningen af elevernes baggrund og oprindelse i forhold til deres faglige resultater skal indsatsen styrkes overfor alle børn, der på den ene eller anden måde er udsatte.

På skoler, der ligger i områder med store socioøkonomiske problemer, skal indsatsen overfor de udsatte elever styrkes. Der er evidens for, at en indsats med et styrket

Danmarks Lærereforening foreslår

- at der til alle skoler knyttes skole-socialrådgivere, for at styrke kontakten mellem familie, skole og kommune
- at de resurser, der i forvejen er i skole- og øvrige forvaltninger koordineres med større udbytte for eleverne.

Både på skole- og forvaltningsniveau er der behov for ikke at tænke i "siloer".

samarbejde mellem skole og andre kommunale myndigheder som sundhedsplejen, skoletandplejen og socialrådgiverne giver de bedste resultater¹⁸. En sådan "helskoleindsats" har god effekt på elevers trivsel, når den bygger på støtte til forældre, den enkelte skoles specifikke forhold (fx elevsammensætning, lærerkompetencer, skolens organisering og ledelse, forældresamarbejde samt det omliggende samfund), og at der er involveret så mange aktører som muligt (elever, lærere, forældre, beslutningstagere, eksterne samarbejdspartner, specialister mv.).

Danmarks Lærerforening foreslår derfor, at alle skoler får tilknyttet en skole-socialrådgiver, der skal styrke kontakten mellem familie, skole og kommune.

Danmarks Lærerforening bakker op om regeringens forslag om etableringen af obligatoriske lektiecafeer på alle skoler. Et sådan tiltag kan være til gavn for alle elever, men erfaringerne viser, at især elever med anden etnisk oprindelse og/eller fra hjem med ikke-uddannelsesvant baggrund kan have gavn af, at de her kan få den rigtige støtte og de rigtige udfordringer.

De resurser, der i forvejen er på skolen og i kommunen, kunne med fordel koordineres med større udbytte for eleverne, fx AKT-vejleder, skole-hjem-vejleder, PPR, SSP, specialpædagogisk støtte, samt kontakten mellem skole og familie og socialrådgivning. Både på

skole- og forvaltningsniveau er der behov for ikke at tænke i "siloer". Det er væsentligt, at resurserne og indsatsen kommer ud på skolerne, hvor eleverne er. Danmark bruger uforholdsvist mange resurser på administration. Vi har en andenplads i OECD, når det angår andelen af resurser til skolerne, der bruges til administration¹⁹.

De forskellige tiltag vil variere fra kommune til kommune og fra skole til skole afhængigt af lokale forhold. Men de skal inddrage kortlægning af de lokale resurser og problemstillinger, styrke samarbejdet både i skolens teams og i tværgående samarbejder.

Vidensformidling

Derudover er det nødvendigt, at den eksisterende viden om, hvilke forskningsmæssige baserede tiltag der fremmer trivsel og læring hos børn og unge ved en styrket efteruddannelsesindsats, bliver formidlet til lærerne samt andre faggrupper såsom sundhedsplejerske, skole-socialrådgiver, pædagoger, PPR, skoletandlæge. Regeringens forslag om et korps af læringskonsulenter kan være et bidrag til det.

Gennemførelse af ungdomsuddannelse

Foreningen har længe ønsket, at der stilles krav til skolerne om at følge eleverne et år efter, at de har forladt folkeskolen. Den viden kan bruges som et supplement til regeringens ønske om at have et måltal for betydningen af elevernes

sociale baggrund i forhold til faglige resultater. Det må være et rimeligt krav, at folkeskolens leder mindst en gang om året har formaliseret møde med lederne af de omkringliggende ungdomsuddannelser for at drøfte årsager til frafald mv. blandt folkeskolens tidligere elever.

Et intensiveret samarbejde mellem folkeskolen, UU, ungdomsuddannelserne, forældrene, arbejdsmarkedets parter og andre betydningsfulde aktører er nødvendigt, når flere unge skal motiveres til at tage en ungdomsuddannelse. Samarbejdet bør også indeholde en forventningsafstemning, så der ikke er uklarhed over de forskellige aktørers roller og opgaver.

Regeringens forslag om en mentorordning mellem elever i udskolingen og elever på en ungdomsuddannelse er en god ide. Mentorordningen signalerer, at vi har brug for hinanden i skolen og i uddannelsessystemet.

UU og relevante samarbejdspartnere kan yde et væsentligt bidrag til at gøre de unge mere kompetente til at træffe et uddannelsesvalg. Et valg, som forudsætter indsigt i mulighederne på det offentlige og det private arbejdsmarked. Et valg, der kræver klarhed over personlige, sociale og faglige forudsætninger og interesser.

Regeringen peger på, at udviklings-samtaler om elevens personlige, sociale og faglige udvikling kan være et skridt i den rigtige retning. Danmarks Lærereforening er enig i perspektiverne og vil derfor fremhæve, at både klasselærerens kendskab til den enkelte elev og

UU-vejlederens viden om uddannelsesmuligheder er en forudsætning, hvis samtalerne skal have betydning for elevens videtre uddannelsesrejse.

Dansk som andetsprog

En del elever med anden etnisk oprindelse har særlige udfordringer. Det gælder ikke mindst dem, der både har en svag socioøkonomisk baggrund og en udfordring med dansk som andetsprog.

Det er derfor også vigtigt, at alle lærere og børnehaveklasseledere integrerer dansk som andetsprog i deres undervisning. Det tilgodeser eleven i alle sammenhænge, og sproglig opmærksomhed i undervisningen gavner både tosprogede og etsprogede elever. At der tilbydes modersmålsundervisning, så eleverne får det bedst mulige fundament for indlæringen af dansk som andetsprog forekommer naturligt.

Danmarks Lærereforening foreslår

- at skolen skal stå til rådighed for eleverne hele dagen og være åben for at trække det omgivende samfund ind. Både i undervisningen og i bredere sammenhæng skal skolen samarbejde med lokalsamfundet, fritids- og idrætsorganisationer, musikskolen, erhvervslivet, frivillige interesseorganisationer m.fl.

Åben skole, det åbne centrum for læring, aktivitet og kultur

Regeringen fremhæver i sit reformudspil, at folkeskolen også skal udvikle børnenes personlige og sociale kompetencer og uddanne dem til engagerede medborgere i et levende demokrati. Det skal være spændende at gå i skole, og skolen skal være en skole indrettet efter nutidens børn, så de trives og kan lide at gå i skole. Danmarks Lærerforening deler helt og fuldt ud dette synspunkt.

Der er skoler, der bl.a. på baggrund af deres elevsammensætning har stort udbytte af at indrette skolen som en heldagsskole. Erfaringerne fra forsøgene på området viser imidlertid ikke, at den skoleform i sig selv fremmer elevernes indlæring²⁰. Det bør derfor sættes mere fokus på at skabe helhed i skolen end at sikre en bestemt heldagsform. Skolen skal ikke være et sted, hvor eleverne føler, at de skal være hele dagen, men et sted, hvor eleverne ser et formål i at være aktive.

Danmarks Lærerforening foreslår derfor, at man gentænker, hvordan skolen kan stå til rådighed for eleverne hele dagen. Det er ikke alle skoler, der skal være heldagsskoler, men skolen bør være et åbent lokalt kulturcenter.

Der skal være sammenhæng og helhed i skolen. Skolens kerneydelse er undervisning. Skolen skal levere en undervisning, hvor elevernes læring og trivsel er i centrum. Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, som de kan. Mere bevægelse og inddragelse af praktiske aktiviteter i under-

visningen er midler til dette. Men for at nå alle disse mål er det vigtigt, at skolen er åben – både i undervisningen, så eleverne kommer ud af skolen for at tilegne sig viden og kompetence. Ligeledes skal skolen være åben for at trække det omgivende samfund ind i undervisningen. Det kan bl.a. ske ved aktivt at bruge skolen i bredere sammenhænge – i samarbejde med fx Natur og ungdom, Amnesty International, Skolesport, Ungdommens Røde Kors. Samtidig er det væsentligt, at også forældre får øget mulighed for at være inddraget i skolen.

Aktiviteter, der inddrages i skolen, skal fremme elevernes læring. De skal derfor tænkes ind i undervisningen. Aktiviteter, der løsrives fra undervisningstiden, fremmer ikke nødvendigvis elevernes udbytte. De aktiviteter, der sættes i værk på skolerne, skal først og fremmest handle om at nå nogle relevante læringsmål med eleverne. I den åbne skole indgår uddannelses- og erhvervspraktik samt brobygningsforløb side om side med praktik i interesseorganisationer, besøg hos medlemmer af forskellige trosretninger og politiske organisationer m.m.

Valgfag, der aktiverer og motiverer elever

Som regeringen skriver, så kan valgfag bidrage til at give eleverne indblik i en række nye fag og afprøve andre interesser, som fx kan være nyttige for deres valg af videre uddannelse. De kan

Åben skole - et eksempel på samarbejde mellem folkeskolen og lokale idrætsorganisationerne

Skolen åbning mod lokalsamfundet vil bl.a. kunne bygge på samarbejde med fritids- og idrætsorganisationer. I november måned skal 3. klasserne introduceres til institutioner i deres lokalsamfund, de besøger ældrecenter, kulturhus, idrætsforeninger m.v. Samtidig skal eleverne i 8. klasse arbejde med emnet bevægelse og sundhed. 8. klassernes emne er tilrettelagt i samarbejde mellem klassetrinets lærere, de lærere, der tilbyder valgfag/aktivitetstimer i 8. klasse og de organisationer som eleverne er medlemmer af eller som de gerne vil vide mere om. Eleverne i 8. klasse skal tilrettelægge korte introduktionsforløb for eleverne i 3. klasse i samarbejde med organisationernes repræsentanter, som fx trænere og vejledere.

Derfor tilbydes: 3. klasse på skift i løbet af november tilbud i dans, basket, badminton og håndbold m.v. - tilbud som eleverne i 8. klasse har været med til at tilrettelægge. Det drejer sig ikke bare om at få boldene ud af skabet, men om opvarmning, samarbejde og træning samt om, hvad der skal til for at en idrætsforening eller interesseorganisation kan eksistere.

Afhængig af klassetrin lærer eleverne at indgå i forskellige idrætslige lege sammen med andre, at forstå sammenhængen mellem fysisk aktivitet og teori samt at kende til idrættens rolle i samfundet - for blot at nævne nogle af faget idræts Fælles Mål, som er i spil. Desuden lægger sådanne samarbejder op til at styrke elevinddragelsen ved at bygge på elevernes umiddelbare interesser, samt inddrage deres engagement i fritidsaktiviteter i undervisningsforløb, som de også er med til at planlægge

Når lærerteamet i 3. klasserne i samarbejde med teamsene i 8. klasse gennemfører disse fælles undervisningsforløb, styrkes det målrettede arbejde på de forskellige klassetrin, og både elever og læreres bevidsthed om progressionen i læringsmål bliver større. Eleverne får hjælp til at finde rundt i de mange tilbud, de lærer nye muligheder at kende og fællesskabet i skolen mellem klasser og klassetrin styrkes. Samtidig får eleverne lettere ved at vælge, hvilke aktiviteter de vil deltage i uden for selve undervisningen fx i fritiden og i de aktivitetstimer, som er omtalt i regeringsforslaget. Det vil også styrke samarbejdet mellem SFO og idrætsorganisationerne m. fl. Flere får lyst til at blive medlem af en idrætsklub og idrætsforeningernes arbejde for at uddanne frivillige idrætsinstruktører og vejleder styrkes.

samtidigt være med til at fastholde elevernes motivation og interesse for at lære.

Både i valgfag og i de obligatoriske fag skal muligheden for at bygge på elevernes egne interesseområder styrkes. Øget elevinddragelse vil være med til at styrke elevernes udbytte af undervisningen og øge deres trivsel. Aktivitetsniveauet stiger, lyst og motivation øges, og viden kommer i spil. Ud over disse positive resultater vil øget elevinddragelse være med til at skabe en åben og demokratisk skole helt i overensstemmelse med folkeskolens formål.

Regeringen foreslår, at valgfag gøres obligatoriske i 7. - 9. klasse, og at bindingerne til fagrækken fjernes. Det kan Danmarks Lærerforening tilslutte sig. Danske Skoleelever har foreslået, at man rokerer om på timetalsblokkene for de ældste elever, og således frigiver 20 pct. af det samlede timetal til valgfag²¹. Det vil Danmarks Lærerforening gerne være med til at etablere forsøg om. Som en del af en åben skole bør det ligeledes afprøves, at også de yngre elever får muligheder for at vælge særlige fagområder til.

Undervisningstimer, hvor eleverne efter

interesse, forudsætninger og behov kan vælge at fordybe sig i faglige områder på tværs af klasser og for de ældre elever måske også på tværs af skoler. Her vil elever, der fx har en særlig interesse indenfor en kunstnerisk disciplin, kunne udfolde den blandt ligesindede, ligesom elever, der er optaget af fx et naturfagligt emne, kan beskæftige sig med det på et niveau og i en detaljeringsgrad, der går ud over det, der er fastlagt i folkeskolens fælles mål. Her vil elever kunne udvikle og styrke deres passion for fx astronomi, poesi eller robotteknologi. En del af disse tilbud på tværs af skolerne i det kommunale skolevæsen kunne med fordel placeres i fokuserede forløb i en af skolens hidtidige lukkeuger.

Skolebiblioteket - centrum for læring i og uden for undervisningen

Skolebiblioteket bliver i dag defineret som "læringscenter" eller "pædagogisk center", hvor læremidler er samlet. Det er skolens naturlige centrum for læring, som ikke kun knytter sig til selve undervisningen. Skolebibliotekaren har føling med skolens pædagogiske retning og den

daglige undervisning og er dermed kollegaernes og elevernes naturlige sparringspartner i forbindelse med valg af materiale til brug i undervisningen og ved eksempelvis projektopgaver.

Skolebiblioteket vil kunne bruges til lektiecafé, center for it og andre elektroniske medier. Herfra kan mange tilbud og samarbejder struktureres omkring skolens daglige virke, de fælles og de individuelle indsats- eller udviklingsområder. Her kommer og går elever, lærere og forældre til de mange forskellige aktiviteter, fx aftenskole, foredrag, klubarrangementer.

Opbakning fra aktive forældre

Som regeringen fremhæver, så har forældrenes aktive deltagelse i barnets læring og opbakning til skolen en helt central betydning for elevernes læring og faglige resultater. Flere undersøgelser viser, hvilken positiv rolle aktive og engagerede forældre spiller for fx børns læsning²².

Vi har en god tradition for skole-hjemssamarbejdet Danmark, også med forældre i udsatte positioner²³. Skole-hjemssamarbejde er en integreret og selvfølge del af den danske folkeskole. Samarbejdet er kendetegnet ved en række

traditionelle aktiviteter og samarbejdsflader, fx forældremøder og skole-hjem-samtaler, samt den løbende kommunikation mellem lærere og forældre via fx telefonisk kontakt og brug af videndelingssystemer som Forældreintra. Selv når forældresamarbejdet er udfordret, er der mange gode strategier at hente i skolernes praksis.

Men trods denne positive historie om samarbejdet mellem skole og hjem er der mulighed for at styrke dette yderligere. Danmarks Lærerforening stiller gerne sin viden til rådighed for at udvikle skole-hjemssamarbejdet yderligere.

Faget iværksætter er i dag kun et fag for 10. klasse, men dets elementer kunne med fordel inddrages i undervisningen på flere klassetrin end i dag, da det på bedste vis kan være med til at styrke elevernes kompetencer i forhold til fremtidens udfordringer. Faget kombinerer på eksemplarisk vis teori og praksis, og giver eleverne mulighed for at lære nyt om det arbejdsmarked og det samfund de skal være aktive i. Samtidig vil det være en god ramme for inddragelse af forældre og de virksomheder, som de arbejder på.

Linjefagskompetencer til alle lærere

Regeringen ønsker at styrke efteruddannelsesindsatsen for folkeskolens lærere. Det fremhæves bl.a., at lærerne skal have endnu bedre kompetencer til at undervise i deres fag. Det er regeringens mål, at eleverne i folkeskolen i 2020 skal undervises af lærere, som har undervisningskompetence (linjefag) fra læreruddannelsen eller har opnået en tilsvarende faglig kompetence via deres efteruddannelse. Danmarks Lærerforening deler regeringens ambition om, at alle lærere inden 2020 skal have linjefagskompetence i de fag, de underviser i.

Mange af lærerne i den danske folkeskole underviser i et eller flere fag, som de ikke har specialiseret sig i på læreruddannelsen, de såkaldte linjefag. Det er især kristendomskundskab, natur/teknik, historie, dansk og matematik, som lærerne underviser i uden at være linjefagsuddannede i dem. Og det har stor betydning for undervisningen: Knap 80 pct. af de lærere, som underviser i fag, de ikke er linjefagsuddannede i, mener, at efteruddannelse vil kunne forbedre deres forudsætninger for at undervise i disse fag. Ni ud af ti af samtlige lærere vurderer, at det har stor eller nogen betydning for kvaliteten af deres undervisning, om de har kompetencer svarende til linjefag i de fag, de underviser i²⁴.

Massivt behov for mere efteruddannelse

Der er et massivt behov for at styrke lærernes efteruddannelse. Kravene til elevernes kundskaber ændrer sig løbende, og det stiller nye krav til lærernes kompetencer. Kompetenceudvikling

er således en kontinuerlig proces. Internationale sammenligninger viser tydeligt, at danske læreres deltagelse i faglig kompetenceudvikling er lav sammenlignet med de øvrige lande i undersøgelsen²⁵.

Ca. 25 pct. af de danske lærere har ifølge undersøgelsen ikke deltaget i kompetenceudvikling (for eksempel efteruddannelse) af mindst en dags varighed inden for en periode på 18 måneder. Danmark ligger tredje lavest af TALIS-landene. Antallet af dage, lærerne har deltaget i faglig kompetenceudvikling i løbet af 18 måneder, er i gennemsnit for alle lande 15 dage. Danmark ligger med 10 dage et godt stykke under gennemsnittet.

Trepartsprojekt om efteruddannelse

For at sikre den nødvendige efteruddannelse til lærerne foreslår Danmarks Lærerforening, at vi sammen med KL og regeringen iværksætter et trepartsprojekt, der skal sikre en markant styrkelse af lærernes deltagelse i efteruddannelse. Både lærerne selv, kommunerne og staten skal bidrage til dette.

Den supplerende efteruddannelse skal primært bruges til at skabe rum for længere, sammenhængende forløb, der er kompetencegivende. Uddannelsesmidlerne skal i første omgang målrettes fagområder og emner, der på landsplan er særligt behov for at styrke. Det er helt afgørende, at de resurser, som kommunerne normalt afsætter til efteruddannelse, fastholdes, således at der reelt bliver tale om

en forøgelse af resurserne til efteruddannelse – ellers giver det ingen mening at tale om en styrket efteruddannelsesindsats, som kan løfte skolen.

Det beløb, der er afsat i regeringens forslag, vil som udgangspunkt ikke række til at nå regeringens ambition om, at eleverne i folkeskolen i 2020 skal undervises af lærere, som har undervisningskompetence (linjefag). De tre parter må derfor sammen lave en efteruddannelsesplan, der sikrer, at målet kan realiseres.

Jobrotation

I forbindelse med en sådan trepartsdrøftelse om supplerende efteruddannelse vil det være naturligt at indtænke jobrotationsordninger, så den halve milliard, der i dag bruges på passiv forøgelse af ledige lærere, bringes i spil. Vi ved, at der i dag er en stor ledighed blandt lærerne. Denne ellers ulykkelige situation kan vendes, hvis vi tør bruge den aktivt til at skabe grundlag for et målrettet kompetenceløft af de danske lærere.

Danmarks Lærerforening foreslår, at ledige lærere ansættes i et timetal svarende til dagpenge. Det kunne give mulighed for en ekstraordinær uddannelsesindsats i de første år. Ordningen ville betyde, at eleverne får en kvalificeret undervisning, mens deres lærer uddanner sig, da det organiseres, så den ledige lærer bliver en naturlig del af teamet omkring klassen og forløbet derfor kan planlægges kvalificeret.

Regional koordinering af uddannelses-tilbud

Med udgangspunkt i ovennævnte trepartsaftale om en national indsats for lærernes efteruddannelse bør der lokalt laves en konkret uddannelsesplanlægning, der kan sikre, at skolernes behov og uddannelsesinstitutionernes kapacitet kordineres. Det er helt nødvendigt at drøfte eksempelvis, hvad det konkrete behov er i regionen, hvem der udbyder uddannelserne og hvordan de udbydes. Tager man et område som fx specialpædagogik, vil der være stor forskel på, hvad lærerne har behov for efteruddannelse inden for, afhængigt af landsdel/region.

Der bør derfor etableres rammer, som sikrer oprettelse af regionale uddannelsesfora, hvor regionens uddannelsesudbydere, kommunerne og Danmarks Lærerforenings lokale kredse i en forpligtende dialog koordinerer, sikrer og udvikler de nødvendige uddannelses tilbud.

Danmarks Lærerforening foreslår

- en styrkelse af lærernes efteruddannelse til gavn for eleverne sikres gennem iværksættelse af et trepartsprojekt, der ved jobrotation og bidrag fra alle tre parter sikrer et kompetenceløft af alle lærere.

Afslutning

Folkeskolen er et spejl af samfundet. Valget af skoleform er afgørende for, hvilket samfund man udvikler i fremtiden. Målet er et samfund, hvor alle børn har lige muligheder, hvor alle børn møder hinanden i et forpligtende fællesskab, og hvor alle børn hver dag udfordres optimalt.

Alle elever skal forlade folkeskolen som livsduelige og handlekraftige mennesker med tillid til og viden om egne muligheder.

Noter

- ¹⁾ Jan Mejding og Louise Rønberg: PIRLS 2011, Aarhus Universitet 2012
Peter Allerup: TIMSS 2011, Aarhus Universitet 2012
- ²⁾ www.nynordiskskole.dk
- ³⁾ Danmarks Lærerforening udarbejdede i 2007 Kvalitetssystem for folkeskolen, der giver et bud på, hvordan processen kan gribes an i praksis
- ⁴⁾ Mål, manifest og dogmer for Ny Nordisk Skole, Børne- og Undervisningsministeriet 2012
- ⁵⁾ Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning: Input, Process and Learning in primary and lower secondary schools, DPU - Aarhus Universitet 2011
- ⁶⁾ Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning: Input, Process and Learning in primary and lower secondary schools, DPU - Aarhus Universitet 2011
- ⁷⁾ John Hattie: Visible Learning: A Synthesis of over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement, Auckland University 2009
- ⁸⁾ Jan Mejding og Louise Rønberg: PIRLS 2011, Aarhus Universitet, 2012
Peter Allerup: TIMSS 2011, Aarhus Universitet, 2012
- ⁹⁾ Vi læser for livet - en virkningsevaluering af en læseindsats, Danmarks Evalueringsinstitut, 2012
- ¹⁰⁾ Notat 1. Om mulige mindre udgifter/frigørelsespotentiale ved inklusion, MBU
- ¹¹⁾ Undersøgelse af vedtagne budgetter for 2013, Danmarks Lærerforening
- ¹²⁾ Camilla Dyssegård e.a: Effekt og pædagogisk indsats ved inklusion af elever med særlige behov. Forskningskortlægning, Dansk Clearinghouse 2013
- ¹³⁾ OECD, Talis 2008
- ¹⁴⁾ Camilla Dyssegård e.a: Effekt og pædagogisk indsats ved inklusion af elever med særlige behov. Forskningskortlægning, Dansk Clearinghouse 2013
- ¹⁵⁾ Camilla Dyssegård e.a: Effekt og pædagogisk indsats ved inklusion af elever med særlige behov. Forskningskortlægning, Dansk Clearinghouse 2013
- ¹⁶⁾ Kortlægning af undervisning på døgninstitutioner, opholdssteder og dagbehandlingstilbud, Rambøll for Ministeriet for Børn og Undervisning, 2012,
- ¹⁷⁾ Rapport fra ekspertpanel om overgreb mod børn, Ankestyrelsen, juni 2012,
- ¹⁸⁾ Wistoft og Grabowski: Mental sundhed I skolen, DPU 2010
Projekt Optur: Fremme af psykisk trivsel blandt skoleelever, Fobus og Institut for Folke-sundhedsvidenskab (Link)
- ¹⁹⁾ OECD: Education at a Glance, 2012
- ²⁰⁾ Rambøll: Evaluering af heldagsskoler, Ministeriet for Børn og Undervisning, 2012
- ²¹⁾ Reform for forandring. Danske Skolelever, 2012
- ²²⁾ Niels Egelund (red.): Pisa 2009, danske unge i en international sammenligning, DPU, 2010
- ²³⁾ Det gode skole-hjemsamarbejde med forældre i udsatte positioner, Danmarks Evalueringsinstitut 2012
- ²⁴⁾ Spørgeskemaundersøgelse om omfanget af, der lærere underviser i fag, som de ikke er linjefagsuddannede i. Megafon, 2012
- ²⁵⁾ Niels Egelund: TALIS. Lærere og skoleledere om undervisning, kompetenceudvikling og evaluering - i et internationalt perspektiv 2008, Skolestyrelsen, 2009
- ²⁶⁾ Faghæfte 8, trinmål for faget billedkunst efter 2. klassetrin:
- beskrive billeders indhold og historie i billedsamtaler
 - undersøge og vurdere egne og andres billeder
 - udforske og anvende forskellige rumlige materialer igennem konstruktioner
 - anvende digitale fotos som dokumentation og udtryksmiddel
 - eksperimentere med form, farve, komposition med vægt på billedfortællinger
- ²⁷⁾ Faghæfte 1, Fælles mål i dansk. Opnå passende læsehastighed og præcision, læse fiktive og ikke fiktive bøger.
- ²⁸⁾ Faghæfte 6, Fælles Mål i idræt: "- deltage i idrætsaktiviteter i uderummet, - kende og anerkende forskelle fysiske forskelle mellem sig selv og andre - udføre enkle grundtræningselementer".

²⁹⁾ Faghæfte 1, Fælles mål i dansk. Opnå passende læsehastighed og præcision, læse fiktive og ikke fiktive bøger.

³⁰⁾ Faghæfte 8, Fælles Mål for Billedkunst, slutmål efter 5. klasse:

- anvende teknikker, metoder og materialer i digitale og materielle billedarbejder
- udtrykke sig i forskellige former for digitale billeder, herunder animationer og video
- kommunikere i forskellige billedformer, herunder maleri, installation og multimedie

³¹⁾ Arbejdet med vand og vandrensning er planlagt mhp på opfyldelse af flg. formulerede mål for faget natur/teknik:

- "redegøre for eksempler på ressourcer og anvendelse af teknik, der har betydning for menneskers levevilkår, herunder vand, energi og transport.
- "give eksempler på, hvordan samfundets brug af teknologi på et område kan skabe problemer på andre områder som vand/spildevand og energiforsyning/forurening."

(Faghæfte 13, trinmål 6. kl., Undervisningsministeriet 2009).

³²⁾ Faghæfte 1, Fælles Mål for dansk, slutmål for 9. klasse.

³³⁾ Faghæfte 12, Fælles Mål for matematik

³⁴⁾ **Kilder:** Aarhus Universitet, Timms, Pirls 2012, Danmarks Pædagogiske Universitet (2010): ICCS 2009, Internationale hovedresultater, Gallup/Kommunernes Landsforening (2007): Resultat fra gallupundersøgelse foretaget for KL i 2007, Radius/Epinion (2012): Troværdighedsundersøgelse 2012. Imple-mentering af A08 (2012)

³⁵⁾ **Kilder** OECD (2010): PISA 2009, DLF (2012): Undersøgelse af den kommunale inklusionsopgave, EVA (2011): Undervisnings-differentiering som bærende princip, EVA (2012): Fælles Mål i folkeskolen, Statens Institut for Folkesundhed (2011): Skolebørnsundersøgelsen, UVM (2012): Statistik om elever i folkeskolen og frie skoler

Bilag A

Nogle af de billeder, der bliver tegnet af folkeskolen i debatten, giver indtryk af, at udviklingen i folkeskolen generelt er gået i stå. Alle, der har besøgt en folkeskole de seneste år, ved, at det ikke passer. I dette oplæg foreslår vi fra Danmarks Lærerforening, at vi for alvor tænker nyt omkring organiseringen af undervisningen. Det er dog ikke mere nyt end, at vi har fundet inspiration på rigtig mange skoler, der allerede er kommet langt med at tænke i sammenhæng og helhed. Det er ikke muligt at nævne dem alle her, men følgende er eksempler fra alle dele af landet:

Alkjærskolen, Ringkøbing-Skjern, www.alkjaerskolen.dk

Man arbejder med en fleksibel tilrettelæggelse af undervisningen. Skoledagen er ikke bundet i perioder à 45 minutter, og den daglige undervisning er ikke bundet til et skema, der er det samme uge efter uge hele året igennem. Undervisningsformerne og -periodernes længde samt skemaets indhold varieres og organiseres ud fra de mål, der aktuelt er stillet for elevernes undervisning. Planlægningen foregår i selvledende grupper/team, som oftest organiseret omkring de enkelte årgange.

Gladsaxe skole, Gladsaxe, www.gladsaxeskole.dk

Skoledagen er organiseret uden egentlige lektioner hele skoleåret. 0. til 5. klasse undervises i sammenhæng fra 8-11, har en times pause og optager undervisningen igen fra 12-13. 6. til 9. klasse møder kl. 9 og har undervisning fra 9-12, har en times pause, og der undervises igen fra 13-15. Mellem 5 og 15 minutter af hver time bruges til fysisk aktivitet og fordybelse. Der er en "legepatrulje" til stede i den lange pause.

Lærerne på årgangen tilrettelægger indholdet i undervisningen hen over året, således at fagene ikke nødvendigvis har samme vægt året rundt. Skolen skriver selv om ordningen: "Det betyder, at indholdet i undervisningen i stigende omfang vil bestemme skemaet - ikke omvendt."

Issø skole afd. Kirkeby, Svendborg, www.issoe-skolen.dk

Der arbejdes med en sammenhængende dag. Der arbejdes i teams, hvor den enkelte lærer har alle fag på en årgang, hvilket betyder, at fagene kan smelte sammen i temaer og emner. Det er ikke det enkelte fag, der styrer, men de forskellige emner. Der arbejdes med fordybelsedage, både i de enkelte klasser men også på tværs af hele årgange.

Hellerup skole, Gentofte, www.hellerupskolen.dk

Man har et bredt læringsbånd, som foregår i tidsrummet 8-14, hvor der tilrettelægges læringsaktiviteter, der skaber helhed i og tilgodeser børnenes behov hen over dagen. Kl. 14-16 gennemføres fritidsaktiviteter af forskellig art. På mellemtrinet arbejder man med fleksible skemaer, så den enkelte elev får mulighed for at fordybe sig i netop de problemområder, som eleven særligt skal have fokus på i den pågældende periode.

Røsnæs skole, Kalundborg, www.roesnaes-skole.dk

Udeskole er en undervisningsform, hvor klasserne er sammen med deres lærer i en ubrudt periode på 3 - 4 lektioner. Undervisning og pausetid er et flydende begreb og tilpasses efter de planlagte forløb, der aktuelt arbejdes med.

Det foregår en fast ugentlig dag, hvor samtlige skolens elever undervises fx i naturen, men lige så vel i byen eller i forbindelse med andre kulturinstitutioner. Udeundervisningen er i forlængelse af den traditionelle undervisning, og alle fag kan derfor i forskellige perioder være en del af undervisningen. Undervisningsformen er ofte meget praktisk anlagt og sigter mod at kræve fysisk aktivitet og meget samarbejde af eleverne.

Utterslev skole, København, **www.utterslevskole.kk.dk**

Her organiseres undervisningen med årsnorm, således at der ikke er faste skemaer, men at timerne til et fag afholdes i løbet af året. Det betyder, at undervisningen tilrettelægges fleksibelt, fx afholdes i nogle perioder mange historietimer, i andre perioder ingen. Denne strukturering giver mulighed for naturfagsdage, valgfag i blokke, aktiviteter ud af skolen osv. Skoledagen er modulopdelt med 2 til 3 moduler hver dag afhængigt af klassetrin. På skolen arbejder man i team, så en gruppe lærere er fælles om én og kun en årgang.

Horsens Byskole, Horsens, **www.horsensbyskole.dk**

Med 2 ugentlige dage med 5 lektioners bloktimer har man i udskolingen skabt mulighed for en afvekslende undervisning med en praktisk dimension. Fx kan eleverne være ude at finde matematik i hverdagen, i dansk får de bedre mulighed for fx at producere reklamespots, i samfundsfag kan man tage en dag i retten osv. Ud over ovenstående, så er en af blokdagene i en periode valgfag. Her har der bl.a. været valgfag som feltbiologi, projektopgave og spansk. De 5 sammenhængende lektioner giver

eleverne ro til fordybelse, og det giver ro, at man er sammen en hel dag, men det kræver en veltilrettelagt undervisning, der er afvekslende og særdeles varieret med et fast mål for øje.

Øster Snede skole, Hedensted, **www.oester-snede-skole.dk**

Her ringer det aldrig ud. Klokken ringer ind tre gange om dagen. Klokken 8, når skoledagen starter, samt kl. 10.10 og 12.20. Disse tider er lagt efter, at eleverne skal have mulighed for at få spist. Men i princippet er det læreren, der bestemmer, om spisepausen lægges op af ringetiderne, eller om den lægges på et mere hensigtsmæssigt tidspunkt i forhold til undervisningen.

Sakskøbing skole, Lolland Falster, **www.sakskoebing.skoleintra.dk**

Fordybelsesdag hver onsdag hele skoleåret rundt. Det betyder, at det normale skema er ryddet og eleverne i stedet undervises af 2-3 lærere i fem timer i træk, så man kan fordybe sig i et bestemt emne uden at skulle skifte fag eller lokale undervejs. Skolelederne og lærerne mødes en gang om året, hvor lærerne kan byde ind på de enkelte fordybelsesdage. Dagene kan tage udgangspunkt i både et enkelt fag, men de kan også være tværfaglige. Disse dage giver både bedre tid til fordybelse og mere tid til at støtte de svageste elever.

Bjedstrup Skole, Skanderborg, www.bjedstrupskole.dk

Her har alle elever en ugentlig, afdelingsopdelt udeskole/projektdag, og en gang om året kører et 3-4 ugers langt projektforsløb for hele skolen. I begge situationer undervises der i et langt forløb (typisk fra 8-13), hvor der arbejdes tværfagligt og praktisk med relevante pauser indlagt. De forskellige fags teori indgår naturligt i det praktiske arbejde. På udeskole/projektdag undervises eleverne af de samme lærere hver gang. I projektugerne skifter de forskellige elevhold typisk mellem forskellige lærere alt efter hvilke fagligheder, der er "på".

Gilbjergskolen, Gribskov, www.gilbjergskolen.dk

I kommunen arbejder alle lærere med fleksibel planlægning og selvstyrende team. På Gilbjergskolen er man gået skridtet videre. Her har man ikke noget grundskema, og undervisningen planlægges af lærere ud fra fagdidaktiske overvejelser og pædagogiske målsætninger. Det foregår typisk i emneforløb.

Filstedvejens skole, Aalborg, www.filstedvejensskole.dk

Undervisningen foregår i moduler af 1 ½ times varighed. Fra kl. 9.30 - 10.00 er der frikvarter. Der arrangeres frikvartersidræt for en til to klasser af gangen. Her er lærerne til stede for at sætte aktiviteterne i gang. Modulundervisning optages igen til 11.30, hvor der er 10 minutters spisefrikvarter. Resten af dagen køres igennem uden pauser - der lægges dog pauser ind efter behov. I pauserne er lærerne ude i afdelingerne, hvor eleverne altid kan kontakte dem.

Tre Falke Skolen, Frederiksberg, www.trefalkeskolen.dk

Her er ingen skoleklokke. I løbet af året arbejdes der med projektuger, hvor undervisningen brydes op, og teamet står for planlægning og tilrettelæggelse af skemaet. Skolen er en overbygningsskole med 10. klassescener med fokus på bevægelse. Tolerertimer er lagt ud til teamene til fordeling efter behov.

Torstedskolen, Horsens, www.torstedskolen.dk

Sammenhæng med moduler á to lektioner. I indskolingen er der fagdag ca. en gang om måneden. Her brydes skemaet op, og der arbejdes en hel dag med et fag. Udskolingen har fagdag hver fredag. Her arbejdes der ligeledes med ét fag en hel dag, og disse dage bruges ofte som anderledes (praktisk) undervisning. Ringetider/frikvarter følges efter behov.

Holsted skole, Næstved, www.holstedskole.dk

Hver dag er struktureret som en vekselvirkning mellem basis- og emnebåndstimer. Emnebåndstimerne består af forskellige fag afhængig af årgangen. Basistimer består typisk af dansktimer, matematiktimer, idræt samt sprogtimer. Emnebåndet består af to lektioner dagligt på 1. - 6. klassetrin, hvor der hovedsageligt er samarbejde på tværs af hele årgangen. Her arbejdes tematiseret og helhedsorienteret med vægt på refleksion og fordybelse. Der arbejdes også på tværs af årgangene i emnebånd i et mere begrænset antal uger. I et antal skoledage i løbet af skoleåret inddrages hele skoledagen til at fordybe sig i et fagområde eller et tværfagligt område.

**Skal inddragelse af
praktiske elementer
styrke undervisningen,**
skal undervisningens
mål være styrende for
aktiviteterne og ikke
omvendt.

Henvendelse om udgivelsen kan i øvrigt ske til

Danmarks Lærerforening

Vandkunsten 12

1467 København K

Telefon: 33 69 63 00

Fax: 33 69 63 33

dlf@dlf.org

Januar 2013

ISBN

87 7921 082 1

Foto

Ulrik Jantzen, DAS BURO

Design

Primetime Creative

Tryk

Centertryk A/S

Lærerne hører til blandt de mest troværdige faggrupper

Radius/Epinion (2012): Troværdighedsundersøgelse 2012

Danmarks Lærerforening

Vandkunsten 12

1467 København K

Telefon: 33 69 63 00

Fax: 33 69 63 33

dlf.org

dlf@dlf.org

facebook.com/dlforg

enbedrefolkeskole.dk